

Napfogyatkozásaim

Az óra mutatója a 11-eshez ért, a csengő felverte az iskola csendjét. Az igazgató teremről teremre járt, hogy meggyőződjék arról, hogy minden redőnyt gondosan leeresztettek, és a gyerekek figyelmét elvonták a sötét ablakokról. Néhány tanár filmet vetített, mások énekeltették diákjaikat.

Mi folyik odakint? Nukleáris holocaust? Polgárháború? Bombariadó? Nem! Hát akkor mi az a veszély, amitől meg kell óvni a gyerekeket? Egy napfogyatkozás!

1979. február 26-án sok helyen zajlottak ehhez hasonló események Kanadában. Winnipegben, ahol a fogyatkozás teljes volt, egy szakfelügyelő azzal magyarázta az intézkedéseket, hogy "a fogyatkozásoknak nincs oktatási jelentőségük".

A teljes napfogyatkozásokra a régebbi civilizációk reagáltak ilyen módon. A Nap természetesen veszélyes, de nem teljes fogyatkozása idején. Mindig rossz ötlet pusztá szemmel a Napba nézni, ha csak egy pillanatra is. Ha csak tíz másodpercre nézünk a Napra állított távcsőbe, szemünk maradandó károsodást szenved. De nem az a helyes reakció, hogy nem veszünk tudomást a geometriai tényekről. Az oktatás részének kell lennie, hogyan nézhetjük és tanulmányozhatjuk a Napot biztonságosan.

Egyszer az életben mindenkinek látnia kell egy teljes napfogyatkozást. Nincs még egy égi esemény, mely annyira lelkemig hatolna, mint egy ilyen jelenség. Eddig csak kétőt láttam — 1963-ban és 1979-ben —, és ha nem élhetnék át egy újabbat, akkor is kitörőhatalmúul bennem él a nagyszerű élmény. Még most is megborzongok, ha eszembe jut az 1979-es napfogyatkozás kezdete:

"A penumbra sötétje fokozatosan mindent befed. Azt gondolod, egy vékony felhő takarja el a Napot, de mégsem: a szűrővegen keresztül

tisztán látszik a félig eltakart Nap.

80 százalékos fázisnál azonban a sötétedés felgyorsul, árnyékunk — bár gyenge — borotvaéles. A szellő elült, sokkal hidegebb van, és úgy tűnik, sokkal közeledik a világvége. Korábban sohasem éreztem, hogy egy kozmikus esemény részese vagyok. És az ég még sötétebbé válik, mostmár lehetetlen megszökni a nagy esemény elől. Déli irányban látni a felénk száguldó umbrát, pillanatok alatt ideér, még mielőtt újabb pillantást vehetnék a Napra.

Helyén egy ragyogó korona van.

A korona fényes és majdnem kör alakú. Néhány protuberancia is látszik, az egyik óriási. Amint terveztem, a fényképezést befejeztem másfél perc alatt, de az egészszet öntudatlanul végeztem. Megbűvölt a jelenség. A Nap többé már nem ugyanaz. Az ég nagyon sötét. A táj olyan, mint egy festmény. Délután egy óraker felkapcsolták a közeli utcai lámpákat. És az egész színjátékra földöntúli csend borul."

A teljes fogyatkozásokat kivéve a napfogyatkozások elég "lassan" zajlanak. Természetesen kimérhetjük a kontaktusokat és azt is, mikor halad át a Hold napfoltok előtt. De ettől eltekintve a részleges fogyatkozásoknak nincs tudományos értükük. Csak a szépségükért észleljük őket. A teljes fogyatkozásoknál jó okunk van sietni a megfigyeléssel. Az 1963-as fogyatkozás alatt például lerajzoltam a korona alakját. De emlékezetem szerint mindkét alkalommal inkább csak álltam és figyeltem, mi folyik az égen.

A kézikönyvek mindenféle különleges észlelést ajánlanak a totalitás idejére. Az egyik azt mondja, észlelj változókat a Naphoz közeli vidékeken, melyek csak hetekkel később lesznek elérhetőek. A másik azt mondja, hogy keressél üstökösöket. A harmadik azt ajánlja, álljanak az észlelők pontosan a totalitási sáv

szélére, így pontosan megmérhetik a Hold átmérőjét.

Szinte minden más természeti jelenség esetében azt mondanám: jó ötlet! Ezek a megfigyelések megérik a fáradságot — de aligha érik meg azt a pénzt, amibe a fogyatkozás észlelése került. Az a néhány perc különleges valami. Ritka alkalmat kínál arra, hogy átéld: te is az Univerzumhoz tartozol.

DAVID LEVY

The Joy of 'Gazing — ford. Mzs

VENNÉK 63/840-es Telemotor távcsőhöz hozzávaló vagy megfelelő áramvetet. (Balla Gábor 2900 Komárom, Mártírok útja 17/b.)

ELADÓ a Tudomány c. folyóirat számai: 1985/3, 4; 1986/1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12; 1987/4, 5, 7, 8, 10, 12; 1988/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12; 1989/1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12. (Busa Sándor, 6136 Harkakötöny, Árpád u. 1.)

VENNÉK egy 7 vagy 8 mm-es fókuszú orthoszkopikus okulárt. (Bozány Imre, 2673 Csitár, Petőfi út 30.)

CÍMLAPUNKON Rumen Sopov (Canopus Klub, Várna, Bulgária) hullámos me-teornyoma. A fotó 1985. okt. 13/14-én készült, 23:59—00:14 UT között, Zenit géppel. HÁTSÓ BELSŐ BORÍTÓNKON fent Hubble változó köde (NGC 2261), a fotó a Wise obszervatórium 1 méteres távcsővel készült (kontaktásolat); lent a Rozetta-kód (fotó: Csiszár Tibor és Patak Ákos, 2,8/135-ös tele, Kodak TP 2415-ös film, 12 perces expozíció). HÁTSÓ KÜLSŐ BORÍTÓNKON fent izraeli amatőrök távcsövei egy sivatagi észlelőhelyen, lent a Pátyol-kód (a Wise obszervatórium távcsővel készült fotó).

Az Uránia könyvtárát március 4-én (hétfőn) 18—22 ó. között látogathatják MCSE-tagok, olvasótermi jelleggel.

TITKÁRSÁG

Tápiómente 1988—89

Az 1988-as év nagyon reményteljesen indult. Januárban szemlét tartottunk a helyi Áfész által adományozandó telken a tápiószelei vezetőkkel és az Uránia képviselőiben Zombori Ottóval. Itt még mindenki "áldását" adta, hogy a községtől 5 km-re csillagvizsgáló létesüljön.

Ebben az időszakban 2-3 hetenként előadást szerveztünk. Vendégünk volt dr. Kulin György, akiről rövid portréfilmet is készítettünk. Közben módosítottuk nagy távcsőünk mechanikáját, patkós-villás szerelésűre.

A körzeti vezetők közölték, hogy kapunk 620 ezer Ft-ot a csillagvizsgáló építésére. Sajnos a novemberi csillagászati napok után ezt az ígéretet visszavonták.

Nem kis utánjárással sikerült megszerezni egy 4x5 m-es lemez bódét, amelyet már felállítottunk a végleges észlelőbázison. A nyár közepén elkészítettük a csillagvizsgáló alapját. Megterveztük az 5 m-es kupolát, melynek szegmenseit a jelenlegi időszakban vágjuk ki.

Eredeti tervünket — a 60 cm-es tükörátmérőt — módosítottuk, most egy 45 cm-es tükör ügyében folytattunk tárgyalásokat.

Némiképp javítottunk távcsőparkunkon. Kisebb műszereket (4,5, 7 és 15 cm-es) ideiglenesen egy gazdasági épületben tárolunk bázisunkon. E mellé terveztük egy 8—10 főt befogadó melegedőt, ami a készülő főműszertől 60 m-re lenne.

1989 elejére létszámunk 70 főre állt be, és azóta itt stagnál. Rendszeresen tartunk bemutatókat. Az augusztusi holdfogyatkozást közel 20-an észleltük.

KÁPLÁR BÉLA
a Tápiómenti CSBK elnöke